

JOE & IK

Joe

Mireille Geus

& ik

LEMNISCAAT ROTTERDAM

De auteur ontving voor het schrijven van dit boek een werkbeurs van het Nederlands Letterenfonds.

Voor L, M en H

© 2014 Mireille Geus

Omslag en boekverzorging: Marc Suvaal, Lemniscaat

Auteursfoto omslag: Ilona Kamps

Nederlandse rechten Lemniscaat b.v.,

Vijverlaan 48, 3062 HL Rotterdam, 2014

ISBN 978 90 477 0626 7

NUR 285

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, geluidsband of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Druk- en bindwerk: Wilco, Amersfoort

Dit boek is gedrukt op milieuvriendelijk, chloorvrij gebleekt en verouderingsbestendig papier en geproduceerd in de Benelux waardoor onnodig en milieuverontreinigend transport is vermeden.

'The real voyage of discovery consists not in seeking new landscapes but in having new eyes.'

Marcel Proust

1 TOK

Stel: je staat naast me en je kijkt naar me. Naar mijn donkere haar, mijn lange wimpers, mijn kaaklijn, mijn gespannen mond. Je ziet dat ik iets wil zeggen, iets belangrijks. Ik begin.

‘Weet je, het is zo, als ik, wanneer ik, en dus, ja...’

Zoiets gaat het worden. In ieder geval nu.

En als ik iets opschrijf, gaat het net zo. Ik ben op zoek naar het begin. Het begin van mijn verhaal. Als het al een verhaal is. Het is eigenlijk meer een berg momenten. En ik weet niet wat het begin is. Maar het is wel belangrijk om het te vinden, het exacte begin.

De eerste zin van dat verhaal moet perfect zijn. Pakkend, meeslepend en vragen oproepend. Dat hoor je altijd.

Waarom heb ik dit opschrijfboek gekocht? Ik kan het niet opschrijven, dat blijkt nu. Dus waarom ben ik eraan begonnen? Het is meteen al mislukt.

Doe ik het voor jou? Omdat jij, die dit leest, naast me staat? Om stoer te doen? Of voor mezelf?

Ja, het heeft met spijt te maken. Meestal krijg je spijt van de dingen die je niet gedaan hebt. Ik wel in ieder geval. Net als mijn pa. Daarom heb ik het boekje gekocht, daarom schrijf ik er nu in. Om geen spijt te hebben.

Dus mag ik het niet meteen opgeven. Ik moet maar gewoon een moment vastpakken.

Tok. Dat appte pa me. Drie letters. *Tok.*

Het water liep me meteen in de mond. Ik ging weg bij m'n vaste plek bij het raam. Ze was er niet. Mijn buurvrouw. Wat deed ze zo lang van huis?

Maar *tok*, dat was bijna net zo goed als loeren naar haar.

M'n sleutels hadden zich weer eens ergens verstoppt. Ze zaten niet in de deur, lagen niet op tafel, ook niet onder de krant, ze zaten niet in mijn broekzakken, niet in mijn jas. Ik moest opschieten. Als pa, Joe dus, *tok* appte, dan was er geen tijd te verliezen.

Ik hoefde niet naar buiten te kijken om te weten dat het al schemerig was. De schemering maakte van de harde lijnen van de werkelijkheid een zachtere versie, hanteerbaar. Als houtskool op een tekening. Uitveegbaar. Een fijn moment op de dag.

Kon ik de deur gewoon dichttrekken? Zou die ouwe wel een sleutel bij zich hebben? Ik stuurde hem een appje en Joe stuurde als antwoord een smiley terug.

Dus trok ik de deur dicht en sjeesde de trap af. Ik wachtte achter de voordeur, haalde even diep adem. Niets aan de hand, dacht ik, relax. Ik stapte naar buiten. Dicht bij de huizen blijven, capuchon op, doorlopen. Over vijf minuten zou ik weer ergens binnen zijn. *Tok.*

'Ah Woelie,' zei pa, 'ben je er al?'

'Nee,' antwoordde ik, 'ik zit nog thuis, zie je toch?'

Hij grijnsde. Ook al had hij de winkel al jaren, het bleef een raar gezicht, zijn lijf achter een toonbank. Als hij en die toonbank kleuren waren, dan vloekten ze.

'Nog wat verkocht?'

Hij wees op een bak met telefoonhoesjes. 'Alles vijf euro,' zei hij, 'voor jou gratis.'

Ik liep ernaartoe. Er zaten voornamelijk zwarte en bruine hoestjes in, in verschillende maten, sommige met uitsparingen

in het leer, andere van doorzichtig plastic, een enkel donkerrood mapje.

Ik stak mijn hand ertussen en keek hoe diep hij de bak inging. Bijna tot waar mijn duim begon, bij dat zachte lelletje. 'Leer?'

'Voor de klanten wel.'

Ik pakte er een en rook eraan. De geur van nieuw, op elkaar geperst plastic.

'Zullen we? Ik heb trek en ze gaat bijna dicht.'

Ik knikte. 'Haal jij?'

'Ja.' Hij liep naar buiten. Een beetje moeizaam, viel me op.

Een paar minuten later kwam hij terug met twee zakken. Hij legde ze op de toonbank achter in de winkel. We pasten er precies naast elkaar achter. Hij scheurde de zakken gretig open. Meteen kwam er een sterke kipgeur vrij.

Alles was er perfect aan. De onbedrukte witte zakken waar ze in zaten waren met zo'n dunne plastic laag bekleed. Het vet dat zich er traag overheen bewoog was exact dik genoeg. En dan de kippen zelf. In iedere zak zaten er twee. In elkaar gevouwen, bruin, knapperig, de poten een beetje droog omdat ze altijd iets te lang aan het spit hadden gedraaid.

We aten ze hetzelfde op. Eerst namen we één hap van het zachtste sappigste deel van de borst. We spuugden het uit en legden die hap apart. Daarna begonnen we te eten bij de poten, eerst de rechter, dan de linker en dan pas de zachte delen van het kippenlijf, alles met vuile blote handen. Het vet droop langs onze kin. We veegden het weg met de achterkant van onze hand. En dan vergaten we niet om even langs onze neus te vegen, waardoor we nog uren na onze maaltijd kip roken. Vette gegrilde kip.

'Mmm,' zei ik, 'heerlijk!'

'Zeg dat wel,' gromde pa en hij opende zijn mond wijd voor een nieuwe hap.

‘Gaf ze korting?’

‘Tien voor alles.’

Ze kostten normaal 4,50 euro per stuk, maar aan het einde van de dag wilde ze ervan af, onze Hilde van poelier Kip. Volgens mij had pa die achttien euro best, maar voor tien euro smaakten ze beter.

‘Lopen we straks samen terug?’

Hij schudde z’n hoofd terwijl hij door kauwde. ‘Nee.’

‘Heb je vanavond, eh...’ Ik aarzelde over het woord dat ik zou gebruiken. ‘Eh... je avondje?’

‘Ja,’ antwoordde hij. We stonden nog steeds naast elkaar te eten en we keken elkaar dus niet aan. Zou hij naar mij hebben gekeken, dan had hij gezien dat ik het niet leuk vond. Maar daarvoor hoefde hij niet naar me te kijken. De meeste dingen hoef je niet te zegen.

‘Even écht geld verdienen,’ zei hij. ‘Van dit hier, eh...’ Hij schudde zijn hoofd. ‘Tja, je weet wel.’ Hij wees naar de glazen vitrines met telefoons. De vitrines waren smoezelig, de telefoons van vorig jaar of het jaar daarvoor. Soms kwam er iemand binnen, maar als ze m’n vader zagen, draaiden veel mensen zich meteen al om. De waaghalzen die wel helemaal doorliepen tot achterin, keek mijn vader nors aan. Ze moesten niet aan z’n kop zeuren. Iets pakken en afrekenen, prima. Volgens pa kwamen veel te veel mensen winkels in om vragen te stellen en als ze dan iets wilden kopen, deden ze dat via internet. Daar was hij niet voor.

‘Wie komen er?’ Mijn kippen waren op. Ik voelde ze weldadig warm in mijn maag liggen.

M’n vader had nog één hap, de laatste, de lekkerste. Hij keek ernaar en smakte.

Pa nam zijn laatste hap tussen duim en wijsvinger en bracht die langzaam naar zijn mond.

‘Gewoon, die altijd komen,’ zei hij. ‘Wil je m’n eten soms verpesten?’

Hij wachtte tot ik nee schudde en toen pas stopte hij de hap in zijn mond en sloot even de ogen.

Na de kip deed ik mijn jas aan, mijn capuchon op. Pas halverwege de terugweg ontdekte ik dat ik er niet in kon. Mijn sleutels lagen ergens in huis verstopt en ik had die van pa nodig om binnen te komen. Hopelijk was Sjaak nog niet bij hem. Sjaak wist alles beter. Alles. Beter. Met z'n stomme snor. Of het nou ging om een elektrisch probleem, een wiskundig vraagstuk of over het weer of eten koken of hoe je het beste je tijd kon besteden. Zijn gedachten en ideeën waren de beste.

En de meeste mensen lieten Sjaak ook maar met z'n gelijk. Je kon wel in discussie gaan, maar hij kon praten als twee brugmannen. Of hij haalde er zoveel bij dat je afhaakte en alleen maar stond te knikken tot je nekpijn had.

Ik probeerde de deur van de winkel te openen, maar die zat al op slot. Het was iets voor zessen, nog geen tijd om de winkel te sluiten, maar pa vond het welletjes voor vandaag. Soms ging hij even achter liggen, op twee of drie stoelen die hij zorgvuldig op een rijtje zette. Want ook al waren er geen klanten, hij werd moe van in de winkel staan. En die avond moest hij fit zijn, alert, oplettend, anders ging het mis. Ik duwde wat harder tegen de dichte deur.

Moest ik hem anders even laten liggen? Een uurtje heen en weer lopen, of ergens wachten in een portiek? Maar ik liep al naar de zijdeur en beukte erop. 'Pa! Joe! Opendoen! Ik heb je sleutel nodig! Ik kan er niet in!'

Hij was waarschijnlijk in slaap gevallen, want hij kwam niet meteen. Ik bonkte steeds harder op de deur. 'Pa!'

Toen voelde ik een hand op m'n schouder. Ik wist meteen van wie hij was. Het was een warme, dwingende hand. Sjaak.

'Stuur hem anders een appje. Of bel hem. Zal ik het doen?' Sjaak deed het al. Terwijl de telefoon overging, keek hij naar mij. 'Gaat het wel goed met je? Je ziet zo bleek.'

De zijdeur ging traag open. Mijn pa stond in de deuropening. Hij hield één hand tegen zijn buik gedrukt en stond diep voorovergebogen.

Sjaak stapte naar binnen, met z'n lange krulsnor. Zoals die schilder, Dalí.

'Heb je het weer?'

Hij zei het te hard.

Pa bleef staan, met zijn hand tegen zijn buik.

'Wat heb je?' vroeg ik.

'Weet je dat niet?' Sjaak keek me bijna kwaad aan terwijl hij aan één stuk door zijn snor krulde. Tussen duim en wijsvinger, aan beide kanten tegelijk. 'Die...' Hij knikte naar m'n vader. '... verrekt al maanden van de buikpijn.'

'Is dat zo?' vroeg ik.

'Sjaak,' zei mijn pa moeizaam, 'bemoei je er niet mee.'

Dat was de juiste knop om Sjaak te activeren. 'Ik bemoei me er zéker mee, dit is je zoon, hij moet weten dat je pijn hebt, dat je verdomde veel pijn hebt, je moet het niet wegstoppen, je moet naar de dokter, en snel, en je zoon moet met je mee. Het wordt tijd dat je er eindelijk eens wat aan doet.' Sjaak keek mij nu echt kwaad aan. 'Weet je hoeveel pijnstillers hij slikt? Weet je dat? Meer dan de toegestane dosis per dag, kan ik je zeggen, en dan nog zit hij er zo bij!'

Ik stond nog op straat, in het donker, en ik wilde maar één ding. Dat het ophield. Dat ik naar huis kon, dat ik naar de overbuurvrouw kon kijken, naar m'n dvd's en dat ik niet naar Sjaak hoefde te luisteren en niet hoefde te kijken naar Joe, die daar zo vreemd voorover stond, alsof hij een geluid hoorde dat wij niet hoorden, ergens in de verte.

'Heb je sleutels?' vroeg ik. Mijn stem klonk onvast.

Pa drukte ze in m'n handen. 'Ik ben niet heel laat thuis,' zei hij.

Ik draaide me om. Achter me zei Sjaak iets over mij dat ik niet verstond, maar wel begreep.

2 IK HERINNER MIJ

Ik heb mijn opschrijfboekje gekocht in het EYE Filmmuseum in Amsterdam. Het was bijna drie maanden na mijn bezoek aan Keulen en Bonn en de Drachenfels, samen met pa. Vlak voordat ik het kocht keek ik naar foto's van Johan van der Keuken. Mooie foto's. Misschien moet ik een fototoestel kopen en ook gaan fotograferen, dacht ik even, misschien kan ik wel net zo goed worden als hij. Maar waarschijnlijk niet, dus ik kan het ook net zo goed laten.

In de museumwinkel verkopen ze geinige dingen. Hoesjes voor je iPhone die er heel anders uitzien dan de hoesjes die je overal kunt kopen. In ieder geval verkocht Joe zulke niet, nooit.

Er staan mokken met rare teksten erop, kaarten van Europese steden maar dan van stof, die je moet verkreukelen. VOLSTREKT WATERDICHT staat erop, en: HEEL LICHT EN HANDIG. Ik kocht er een van Barcelona. Daar moest ik maar eens heen.

Mijn oog viel dus op het opschrijfboekje. Het papier is gemaakt van steen, dat staat erop. Er komt geen water aan te pas en geen hout. Glad, zacht en helder wit zijn de pagina's. Op het opschrijfboekje staat: A WRITER SHOULD WRITE WITH HIS EYES AND A PAINTER PAINT WITH HIS EARS.

Op de achterkant staat dat dit een uitspraak is van Gertrude Stein. Die ken ik niet. Ik weet zoveel niet.

Moet jij weten wie ik was voordat mijn leven veranderde?

Begint mijn leven voordat ik in de buik van mijn moeder zat, of bij de kinderwens van m'n ouders, of al bij mijn voorvaderen? In ieder geval schreef ik op de eerste pagina, met de nieuw gekochte pen waarop staat 1 AMSTERDAM, een stukje over dat jij naast me staat en naar me kijkt. Dat stelt me gerust.

Toen kwam die eerste echte zin, dat echte begin over dat Joe me een appje stuurde met tok.

Maar nu ik het nalees, lijkt dit me een veel beter begin:

Het was nog in de tijd dat mijn vader zelf wel bepaalde wat hij moest vinden. Dat geen ander tegen hem hoefde te zeggen wat moest en wat niet, wat normaal was en wat niet. Mijn pa maakte dat zelf wel uit. Niemand hoefde hem te vertellen dat mijn moeder 'geen huwelijksmateriaal' was. Dus zeventien jaar geleden werd ik geboren, als enig kind van mijn vader en moeder. Ze waren blij. Alle twee wilden ze me en dat is meer dan veel mensen kunnen zeggen als ze beginnen met leven. Ik werd op een zondag geboren en een zondagskind was ik. Het was nog voor mijn moeder te vaak de verkeerde gedachten had en er altijd hulp bij nodig had om het juiste te denken.

Misschien is het niet eerlijk om met iets te beginnen wat ik niet weet. Ik ken dit alleen uit verhalen. Vooral die van mijn pa.

Het is beter om bij mijn eigen begin te beginnen. Bij alles wat ik nog wel weet. Dus ik sla mijn blaadje om, zo zacht en wit, begin op een nieuwe bladzijde. Maar ja, dat zie je natuurlijk al. Sorry.

Mijn eerste herinnering is van toen ik ziek was. Een jaar of zes was ik. 's Nachts belde pa de dokter. Die kwam. Ik hoorde hem op de gang praten met mijn vader, die langzaam sprak, langzamer dan tegen mij. En toen ging het licht aan in mijn slaapkamer. Een cirkel fel licht viel op mijn bed, op mij. Ik kneep mijn ogen zo dicht mogelijk. De dokter keek naar me, keek in mijn keel terwijl hij met een houten stokje tegen mijn tong duwde, waardoor ik moest kokhalzen. En hij voelde aan mijn hals. Zijn handen waren koel. Ik moest een drankje innemen. Pa duwde het plastic lepeltje stevig in mijn mond. Het rook raar. Het smaakte vreemd, naar vies en lekker tegelijk.

Ik herinner me vooral hoe mijn vaders ogen stonden, naast die van de dokter. En het beste: zijn mond. Hoe die eruitzag. Die bange streep. Voor mij, alleen voor mij.

Tussen de zes en twaalf jaar herinner ik me een gebroken spiegel. Heel veel glas door onze woonkamer. En iets met mijn moeder, onduidelijk, onscherp.

Een puzzel van een vlieger herinner ik me. Duizend stukjes. Op een dag lagen er een heleboel rode stukjes bij elkaar en wij – pa en ik – zagen maar niet welke bij welke hoorde.

En we speelden Monopoly. Wekenlang waren we bezig om alle straten en stations te kopen. Soms hij, vaker ik. En dan onderhandelden we en zetten er huizen op. Op een gegeven moment zei een van ons, meestal pa: 'Zullen we stoppen?' En

dan tilden we de huizen op en gooiden die in de doos. Alles weg, opgelucht. 'Het gaat niet om het winnen,' zei pa.

Ik knikte dan en vulde aan: 'Maar om het spelen.'

Altijd goed voor een aai over m'n bol.

Toen ik twaalf was ging ik naar de brugklas. Een nieuwe start, nieuw begin, alles kon. Mijn pa liep naar het schoolplein van mijn nieuwe school en vroeg aan pukkelige tieners waar ze hun kleding kochten. Sommige liepen door zonder iets te zeggen, maar mijn pa hield vol en kreeg van vijf slungels een antwoord. Twee van hen noemden dezelfde winkel, dus daar gingen pa en ik heen. Ze draaiden er heel harde muziek. Ik koos zo snel ik kon kleren uit voor mijn eerste schooldag en wat dingen om te combineren. Pa zuchtte toen hij z'n portemonnee trok.

Die eerste schooldag droeg ik mijn nieuwe spijkerbroek, overhemd en gilet. Ze lachten me uit.

'Denk je dat we op het vwo zitten hier?'

Jongens van het vmbo kochten hun kleding wel in die winkel, maar niet wat ik gekozen had. Ik droeg vwo-kleding. Helemaal fout.

Vanaf mijn dertiende worden mijn herinneringen helderder en meer precies. Alsof alles eerst zwart-wit was en ik vanaf toen mijn leven full colour leefde en beter belicht.

Alsof ik eerst sliep en toen wakker werd. Wat was alles hard en duidelijk en écht. Voor het eerst keek ik op straat naar zwerwers en dronkenlappen, op tv naar vreemde types. En ik begreep ze. Ze zochten een dekentje, een zonnebril tegen het felle licht. Iets om de wereld te voorzien van dons, een vangnet. Iets.

Zelf was ik ook op zoek naar iets wat die overgang zachter maakte. Het liefst was ik bijziend geweest. Dan zou ik geen bril nemen, zodat alles wazig bleef. Maar hoeveel ik ook las bij slecht licht, mijn ogen bleven prima.

En in dat felle licht van vol bewustzijn zat ik overdag alleen op school en 's avonds zat ik veel, heel veel alleen thuis.

Ma was er niet, zoals altijd. Ze hoorde niet bij mijn dagelijks leven. Dat was gewoon zo. Net als de maan 's avonds aan de hemel staat, soms groot, soms klein, soms bijna onzichtbaar, maar wel geruststellend daar, op z'n plek. Zo was het. Ma was daar, in de instelling, altijd, bijna altijd. En niet bij ons.

Pa werkte en wanneer hij thuiskwam was hij moe en stil. Soms keek hij naar me en zei niets. Af en toe kocht hij een bouw pakket van een vliegtuigje of een tanker, en dan gingen we er samen aan zitten prutsen. Onderdelen uit het plastic frame halen, ordenen, handleiding bekijken, het ding in elkaar zetten, lijmen. Soms schilderen. We zouden een hele kamer vol met tanks en vliegtuigen kunnen hebben, zoveel bouw pakketten kocht pa. Maar er stond er geen een.

We raakten de zakjes met onderdelen kwijt of de handleiding, of vaker onze zin om eraan te werken.

Ondertussen draaide mijn kop overuren. Ik voerde lange gesprekken in mezelf, met mezelf. Ook met anderen. Klasgenoten die ik overdag niet sprak, tegen hen praatte ik veel en lang in mijn hoofd. En tegen sommige leraren, tegen het mooiste meisje van de klas, tegen pa. Ik hield ook hele monologen tegen mezelf. Ik kan me ze niet meer precies herinneren, maar wel het gevoel dat ze me gaven. Volstreekte hopeloosheid. Woestijn.

's Nachts kon ik niet slapen en keek ik naar buiten. Naar de lucht, die enorm was, ook al zag ik er maar een stukje van. Soms droomde ik dat ik wakker was, dat ik niet sliep. Soms hoorde ik mijn pa heel laat thuiskomen en dan ging hij heel lang op de wc zitten. Maar dat kon ook best een droom zijn. En ik keek naar de maan, dacht aan mijn ma, probeerde steeds meer sterren te zien en keek naar de huizen in onze straat. Een enkel raam verlicht. Allemaal mensen, in de nacht, in hun eigen donker.

3 HOE HET BEGON IN HAARLEM

Ik heb me nog helemaal niet aan je voorgesteld, sorry. Ik heet nu dus Woe. Mijn ma noemt me nog steeds Woelie, Sjaak zegt dat ook, maar hij noemt me meestal gabber.

Je kunt wel van een kilometer afstand zien dat ik niet veel verstand heb van hoe je dat allemaal doet, zo'n verhaal vertellen. Weer sorry. Dat komt ook omdat het over mij moet gaan. Ik heb best goed opgelet bij Nederlands en ik hou ook van schrijven.

Maar eh... ik kan denk ik om te beginnen het beste wat meer vertellen over hoe ik thuis kwam te zitten. Alleen thuis, alle dagen, alleen met de buurvrouw en Rail Away.

Of ik sneu was! Lees en bepaal dat zelf maar.

Iedereen flanste wat in elkaar met knip- en plakwerk van internet. Maar ik had de pech dat ik iets bij elkaar scharrelde over een voorstelling in Haarlem die was afgelast. Een van de acteurs was ziek. Wist ik veel.

Pokkie haalde me vanaf dat moment steeds naar voren, keek mijn werk door, stuurde me priemende blikken en liet me nablijven.

Ze hield een betoog over het verschil tussen feit en fictie, de verhouding tussen werkelijkheid en beleefde werkelijkheid en ik deinde weg op mijn eigen gedachten: dat er een gat zat tussen weten en begrijpen en dat niemand dat kon dichten.

We moesten weer een toneelstuk bespreken. In plaats van een toneelstuk zou ik een film bespreken. Die had ik in ieder geval gezien. Omdat ik er niet veel van begreep, zocht ik wat informatie op mijn laptop. Op internet las ik dat de film in Amerika was geflopt. Dat het boek een experimenteel meesterwerk was, maar niet geschikt voor film. Er waren zes verhaallijnen in zes verschillende tijden, sommige ver in het verleden en andere in de toekomst. Het idee was dat mensen in het verleden verbonden zijn met mensen in de toekomst, en daarom speelden verschillende acteurs verschillende rollen in verschillende tijden. Het leek me best een goede film om te bespreken, want cultureel was hij zeker. En behoorlijk onbegrijpelijk.

Ik vond dat ik mijn best had gedaan. De klas liep naar een andere les, maar Pokkie tikte op m'n in elkaar geflanste tekst.

'Wat is dit?' zei ze.

'Mijn verslag.'

'Welk genre?'

Ik dacht na. Bedoelde ze sciencefiction? Horror was het niet, en ook niet echt een thriller. Maar ik had met mezelf afgesproken dat ik niet meer zoveel zou nadenken. Ik keek neutraal.

'Een film!' riep Pokkie en ze zette haar wijsvinger op het verslag.

'Ja,' gaf ik toe.

'Waar moest je een verslag over schrijven?'

Ik gaf geen antwoord, want dat wist ze wel. En ik ook.

'Je gaat vanavond in de Toneelschuur naar dit stuk.' Ze schoof me een folder toe. 'Morgen neem je het verslag mee. Als je het niet bij je hebt, krijg je een onvoldoende. En je moet culturele vorming met een voldoende afsluiten voor je examen, dat weet je. Dus...'

Ik bekeek de folder. *Een gevecht van leven op dood ver voorbij het vleselijke*, las ik.

Pa was er niet toen ik thuiskwam uit school. Rond zessen stuurde ik hem een appje of hij kwam eten en meteen kreeg ik bericht terug. *Nee. Koop wat bij toko.*

Uit de schoendoos kon ik pakken wat ik nodig had, er lag altijd genoeg geld in.

Maar ik had geen zin om weer de straat op te gaan, straks moest ik al weer naar de Toneelschuur. Dus keek ik in de kasten. Er lag een pakje noedels waarvan het plastic een beetje was afgescheurd, ik rook eraan. Muf. Maar eetbaar. In de koelkast lag nog een pak yoghurt, maar één dag over de datum, dat kon ik nog wel uitknijpen.

Ik had net het gekookte water over de noedels gegoten toen de telefoon ging. De huistelefoon, dus het was iemand die ons wat wilde verkopen. Of ma. Ik nam niet op.

Het antwoordapparaat werd ingesproken. 'Hallo,' zei een onzekere mannenstem. 'We bellen over mevrouw eh... Groen, ze is eh, nou... Misschien kunt u ons beter even terugbellen. Dank u.'

Ik stuurde mijn vader een appje. *Er is iets met ma.*

Voorzichtig roerde ik door de mie. Het zakje met kruiden was kwijt, ik gooide er wat zout over. Het smaakte zoals het rook.

Toen ik na een halfuur nog niets had gehoord, stuurde ik m'n pa opnieuw een berichtje. *Bel me.*

Ondertussen keek ik naar de donkere woning van de overbuurvrouw. Waar was ze? Ik veegde de klonten van de bovenkant van het yoghurtpak en kneep het uit tot de laatste klodder. Daarna lepelde ik met mijn wijsvinger de yoghurt op. En smaakte erbij, er was toch niemand die erop lette.

Toen ik het ophad, belde ik mijn vader. Ik liet de telefoon zo lang mogelijk overgaan. Toen begon ik af te wassen. Alleen van die avond, niet overdrijven. De rest stond daar allang prima.

Na de afwas ging ik bij het raam zitten en keek naar de don-

kere kamer aan de overkant. Als ik straks terug was, zou ze er wel zijn. Ze ging nooit vroeg slapen.

Ik hield mijn mobiel in mijn hand en belde mijn vader. Twee keer. Drie keer. Tien keer.

Hij was waarschijnlijk in de winkel bezig. Soms kreeg hij ineens een grote zending telefoons die moesten worden uitgepakt, bekeken en op hun plek gelegd. Of misschien was er een klant binnengekomen die niet onder de indruk was van pa's blikken en geluiden, iemand die echt zo'n oude telefoon bij hem wilde kopen. Dan moest hij wel praten, laten zien, inpakken, aanslaan.

Ik keek op mijn horloge. Voor ik naar de Toneelschuur ging, moest ik even bij hem langs.

Toen ging de huistelefoon weer. Ik aarzelde.

'Hallo?'

'Hallo?' Dezelfde mannenstem als net. 'Spreek ik met de heer Groen?'

'Jawel, ze is mijn moeder,' zei ik.

Het was even stil.

'Mag ik dan je vader even?'

'Die is op zijn werk. Ik heb geprobeerd hem te bereiken, maar dat lukt niet. Ik wil wel even naar hem toe gaan. Is dat nodig?'

'Ja,' zei de man meteen. 'Lukt dat?'

Ik kreeg opeens zin om nee te zeggen. 'Kan ik al iets doorgeven?'

'Of hij mij terug wil bellen,' zei de man. 'Zo snel mogelijk, vandaag nog.'

Ik schreef het nummer op, graaide twintig euro voor de voorstelling uit de schoenendoos en vertrok.

Het was druk op straat. Koopavond. Dikke moeders met hun nog dunne dochters schoven langs de etalages. Ik trok mijn jas dicht om me heen, zette mijn capuchon op en trok het koordje strak.

Toen ik vlak bij de winkel was begon ik te twijfelen. De winkel leek donker. Waar was pa? Hij was er niet. Ik belde hem en was verbaasd dat hij nog steeds niet opnam.

Ik liep naar de zijkant van de winkel, waar hij de pokeravonden hield, tikte op de deur, klopte harder. Er gebeurde niets. Het was vast een brandveilige deur of zoiets, want het klonk anders dan andere deuren als je erop klopte. Ik klopte weer en luisterde naar het geluid en begon echt te bonken. Ik zag opeens mijn buurvrouw voor me, ze danste op muziek die ik niet kon horen en ik klopte met haar mee, voelde het ritme.

De deur vloog opeens open en mijn vader stond met verwilderd haar in de opening.

‘Verdomme,’ zei hij, ‘het is nog te vroeg.’

Toen zag hij pas dat ik het was. Hij vertrok zijn gezicht.

Ik stapte naar binnen. Pa drukte met zijn duim en wijsvinger op de bovenkant van zijn neus. Hij zuchtte.

Op de enorme vierkante tafel lag het pokerkleed, een groen kleed met vakjes. Eromheen stonden luxe zware leren stoelen. Op het kleed lagen speelkaarten, nieuw in de verpakking. Er stond champagne klaar in koelers, een blad vol champagne-flûtes, een geldkist op tafel. Een koffer met fiches.

Ik dacht terug aan de keer dat Joe me vertelde waar hij echt zijn geld mee verdiende. Het wegwerpgebaar toen hij vertelde wat er met de winkel binnenkwam.

Het schot dat eerst bleef zitten tussen zijn woorden en mijn hersenen.

‘Pokeravonden?’ vroeg ik hem.

‘Ja, ja, ja,’ zei mijn vader ongeduldig. ‘Poker. Ik houd pokeravonden.’

‘Illegaal?’ vroeg ik en mijn stem, die haast nooit meer oversloeg, had moeite de ‘aal’ op de juiste toonhoogte te houden.

Toen zag ik pas dat er drie stoelen tegen elkaar geschoven stonden. Ze vormden samen een ligplek. Joe keek ernaar. De

groene fleecedeken was onderweg naar de zijdeur op de grond gevallen. Ik raapte hem op.

‘Ik belde je steeds. Je nam niet op.’

‘Ik sliep, ik moet vanavond scherp zijn,’ antwoordde hij. Hij vroeg niet waarom ik hem had gebeld.

Ik gaf hem het nummer. ‘Je moet deze meneer terugbellen. Er is iets met mam.’

‘Wat dan?’ Hij griste het papiertje uit mijn hand.

‘Weet niet. Hij wilde jou spreken.’

Hij groef in zijn broekzak, trok zijn mobiel eruit en belde. Meteen toen hij de man aan de lijn had, liep hij bij me weg. Ik keek naar zijn rug. ‘Ja, o, ja, snap ik, ja, ik kan niet, nee, nu niet meteen, nee, sorry, ja.’ Veel meer zei hij niet.

‘En?’ vroeg ik toen hij had opgehangen.

‘Ze heeft ruziegemaakt. Jij moet erheen. Ik kan niet. Hij weet dat je komt.’

‘Ik?’

Toen ik buiten adem aankwam op de afdeling ontving de kleine dikke me. Hij gaf me een echte hulpverlenershand. Zo’n warme stevige, waarbij hij me aankeek. Hij zei z’n naam, maar ik verstond hem niet, want ik zei tegelijkertijd de mijne. Het leek me ook niet nodig om die van hem te onthouden.

Het was erg warm in de instelling. Ik trok mijn jas uit, mijn vest ook meteen maar. Het kwam vast door het harde fietsen, of was het hier belachelijk warm? Dachten ze dat warmte geven betekende dat je de kachel hoog moest zetten?

‘Ze zit hier.’ Hij deed een van de deuren open.

Ik stapte binnen. Steeds als ik haar zag, viel me op hoe mager ze was.

‘Dag ma,’ zei ik en ik ging aan de andere kant van de tafel zitten.

De kleine dikke sloot de deur. Hij ging achter een bureau zitten en deed of hij ons niet hoorde, keek naar de muur. De

zware nicotinelucht hing om haar heen als versgebakken brood.

Haar ogen lagen diep in hun kassen. Verstopt. Er zat een blauwe kring om haar rechteroog.

‘Wat heb je nou gedaan?’

‘Waar is Joe?’

Ik strekte mijn armen over tafel naar haar uit. Ze keek maar bewoog niet.

‘Ze zeiden dat je ruzie hebt gemaakt?’

‘Waar is je vader?’

‘In de winkel,’ zei ik. Het was geen koopavond, ik hoopte dat ze niet zou vragen wat hij daar nu nog deed. Of wist ze het?

Ze pulkte aan haar nagelriem. De kleine dikke achter het bureau kuchte. De warmte sloot zich als een net om me heen. Ik rolde de mouwen van mijn t-shirt op. Een warme zweetlucht kwam me tegemoet. Vanmorgen kon het nog wel, na een deobehandeling. Maar nu niet meer.

‘Ma?’

Ze keek op van haar nagel en het leek of ze me nu pas zag. Ze straalde helemaal. ‘Woelietje, m’n liedje. Mijn vrolijke wijsje.’

‘Had je ruzie?’

Ze verdiepte zich weer in haar nagelriem.

‘Met Esther, hè?’ hielp de dikke van achter zijn tafel.

Het leek erop dat ze niets ging zeggen. Ik vroeg me af waarom ik hier eigenlijk met spoed naartoe moest komen. Of mijn vader dan. Ik bedoel, ze zat hier gewoon en haar ene oog was blauw en ze rookte, maar ze was niet kwaad of agressief. Als ik mijn vader was geweest, was ik hier kwaad of agressief van geworden, van zo’n zinloos spoedbezoek.

Ik keek naar m’n ma en dacht aan mijn pa. Ze hadden elkaar ooit leuk gevonden. Maar mijn ma was al jaren niet meer wie ze ooit was geweest en mijn pa was de laatste tijd

veranderd in een beer met een vervelende schotwond, die hem de meeste tijd kribbig of kwaad maakte, of beide.

Ik krabde onder mijn oksel en voelde het zweet langs mijn lijf naar beneden lopen.

‘Esther is een bitch,’ zei m’n ma zacht. ‘Ze zit me altijd te treiteren. Ik had er zo genoeg van.’

‘Wat zegt ze dan?’

‘Dat ik hier nooit meer wegga. Zij wel, zegt ze. Maar ik? Nooit. Ik heb mijn kansen gehad en vergooid.’ Ma begon te huilen. Er zat veel snot in haar hoofd. Het bleef maar naar buiten komen. Ik keek naar de kleine dikke. Hij knikte onopvallend naar een doos met tissues op tafel. Ik trok er een paar uit, maakte er een prop van en duwde die in haar handen. En toen nog een. En na een tijdje nog een. Tot ze klaar was. Toen staarde ze weer naar haar nagelriem.

De kleine dikke keek vanaf zijn plekje naar mij. Ik ging iets meer rechtop zitten.

‘Ehm,’ zei ik.

Ze keek op.

‘Heb je haar toen geslagen?’

Mijn moeder begon te lachen. Eventjes, alsof ze zich vergiste. ‘Ik gaf haar een volle rechtse.’

Wat er toen was gebeurd kon ik zien aan haar oog. Ik glimlachte. ‘Goed gedaan, ma.’

Ze keek met een ruk op. Iets helderder dan eerst. ‘Meen je dat?’

‘Soms is dat het enige wat helpt.’

‘Ja,’ zei ma. Ze keek me nog steeds aan. ‘Ja?’ Haar dun getekende wenkbrauwen gingen vragend omhoog.

‘Ja,’ zei ik, ‘maar voorlopig niet meer doen. Anders moeten ze je weer in de separaat zetten. Zo krijg je een slechte naam. Dat is niet nodig.’

‘Zo is dat,’ zei de kleine dikke.

Mijn moeder knikte schuld bewust. ‘Ik zal het voorlopig